

تقریری از:

نظریه امنیتی الگوی پیشرفت اسلامی

۱. ریشه ایجاد ناامنی در نظریات امنیتی چیست؟
۲. راه حل برخورد با اختلالات روابط انسانی به عنوان ریشه عوامل ایجاد ناامنی کدام است؟
۳. عوامل مؤثر بر تکامل روابط انسانی (به عنوان راه حل ایجاد امنیت) کدام اند؟

شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی

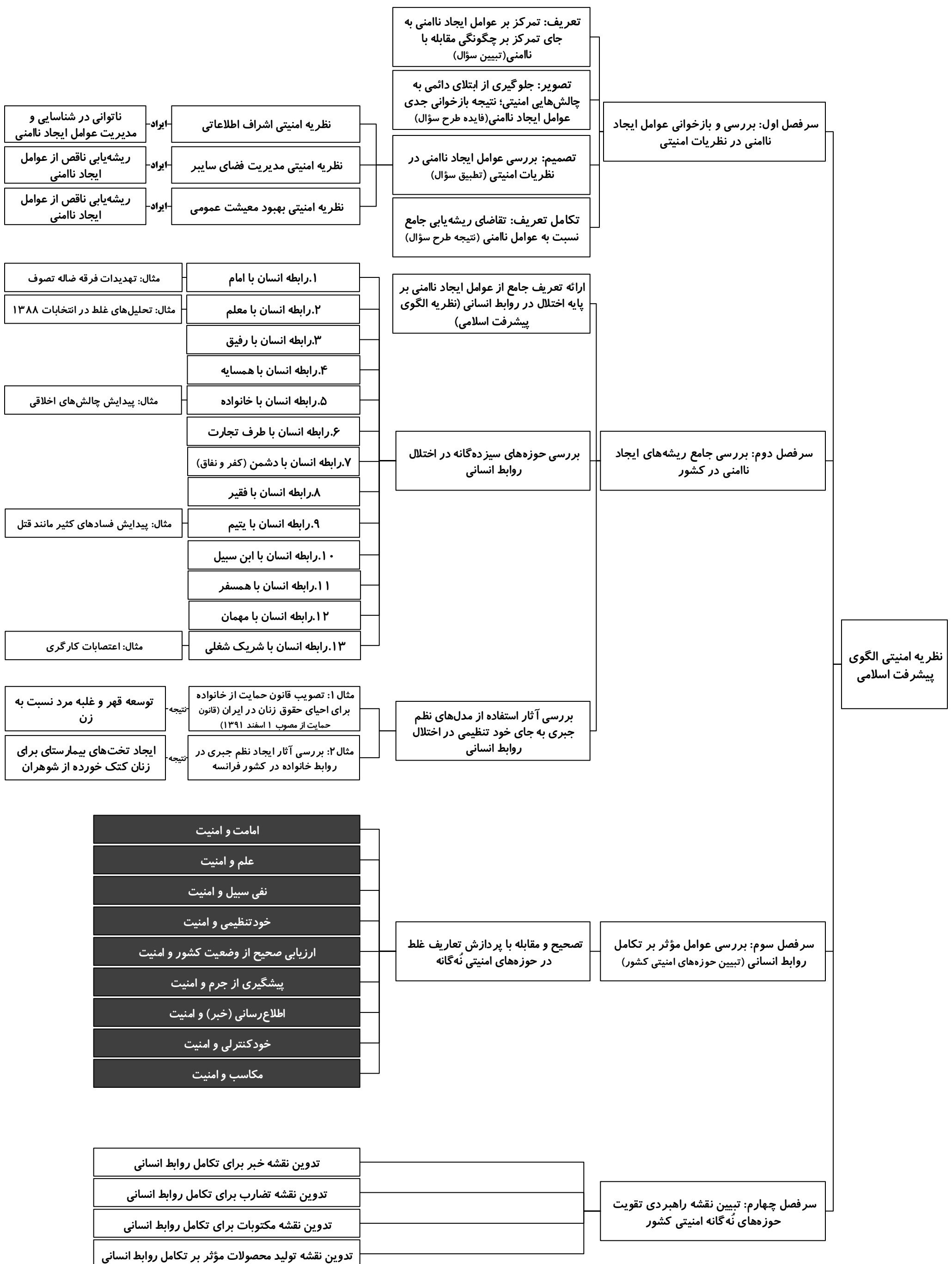
فروردین ۱۳۹۹

شناسنامه:

متن حاضر؛ جزوه تولد «نظریه امنیتی الگوی پیشرفت اسلامی» است که در آن به چگونگی برخورد ریشه‌ای با عوامل ایجاد ناامنی پرداخته است. این تقریر برگرفته از بیانات جناب استاد حجت الاسلام و المسلمین علی کشوری (دبیر شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی) در تاریخ ۲۷ و ۲۸ اسفند ماه ۱۳۹۸ در جوار امام زاده اسماعیل علیه السلام شهرستان قم است که در آن به این مباحث اشاره شده است: ۱. بررسی و بازخوانی عوامل ایجاد ناامنی در نظریات امنیتی، ۲. بررسی جامع عوامل ایجاد ناامنی در کشور. ۳. بررسی عوامل مؤثر بر تکامل روابط انسانی به عنوان راه‌حل ریشه‌ای ایجاد امنیت.

قاسم یزدانی بیگری

تشخیص، تبیین و تصحیح تعاریف غلط در حوزه‌های نه‌گانه امنیتی

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه: ایجاد امنیت؛ مسئله غیرقابل انکار جوامع بشری

یکی از مهم‌ترین مسائل مورد اهتمام جوامع، «امنیت» و نحوه برقراری آن است. این سؤال که در چه صورتی می‌توانیم کشوری امن داشته باشیم، همواره یکی از پرسش‌های اصلی محافل نخبگانی یک جامعه بوده که وجه اهمیتش نیز روشن است. امنیت و ثبات، سنگ بنای تمامی پیشرفت‌هاست؛ رونق اقتصادی، توسعه زیرساخت‌ها، استفاده درست از ثروت‌های جامعه و انواع پیشرفت‌های فردی و اجتماعی، همه و همه، میوه‌هایی است که در بستر یک جامعه امن و با ثبات به ثمر می‌نشینند.^۱ بدیهی است آن کشور و یا دستگاه اطلاعاتی که توانایی بیشتری در شناسایی عوامل و ریشه‌های ایجاد ناامنی داشته باشد به همان میزان نیز در مهار و کنترل آن عوامل موفق خواهد بود و کشورش از ناامنی و بی‌ثباتی دورتر خواهد شد. دستگاه‌های امنیتی جمهوری اسلامی ایران نیز از این قاعده عام مستثنی نیستند لذا باید به صورت ریشه‌ای و بنیادین به این مسئله پرداخته شود.

۱. مقام معظم رهبری: امنیت ملی برای یک ملت، از همه چیز واجب‌تر است. اگر امنیت ملی نباشد هیچ دولتی نمی‌تواند کار کند؛ برای سازندگی، هیچ سنگی روی سنگ گذاشته نخواهد شد. وقتی که هرج و مرج و ناامنی باشد، هیچ مشکلی از مشکلات مملکت حل نخواهد شد؛ نه اقتصاد مردم، نه فرهنگ مردم، نه مسائل اجتماعی مردم، نه مسائل سیاسی مردم. وقتی امنیت نبود، همه این‌ها از بین خواهد رفت. دشمن این را هدف گرفته است. این را ملت ایران در همه جای کشور باید بفهمد؛ که البته می‌فهمد و می‌داند. بحمدالله ملت هوشیار است. ۱۳۷۸/۴/۲۱

۱. تعریف نظریه امنیتی الگوی پیشرفت اسلامی؛ بررسی و تمرکز بر ریشه‌های ایجاد ناامنی به جای تمرکز بر چگونگی برخورد با ناامنی

دلیل تأکید بر شناسایی ریشه‌های ایجاد ناامنی، در این نکته است که مواجهه سطحی با مشکلات، یعنی درگیری دائمی با آن‌ها و تا زمانی که یک موضوع به صورت ریشه‌ای حل نشود، محکوم به مواجهه همیشگی با مشکل و نتایجش خواهیم بود. اما از عملکرد و اظهارات مسئولین این عرصه برمی‌آید که «تمرکز» دستگاه‌های امنیتی ما، بر «چگونگی مقابله با ناامنی» است تا «دقت و توجه به ریشه‌های ایجادکننده آن»! دیدگاه‌هایی مانند «اشراف اطلاعاتی» برای ایجاد امنیت در جامعه، و یا تأکید بر «مدیریت فضای سایبر»، همچنین تلاش برای «بهبود وضعیت معیشت عمومی»، از مهم‌ترین روش‌های مورد تأکید و استخدام در دستگاه‌های امنیتی است که اشکال اساسی وارد بر این روش‌ها، همان عدم توجه به ریشه‌های ایجاد ناامنی و یا تحلیل‌های ناقص و بخشی از آن است. بر این اساس، درخواست برای ارتقاء نوع مواجهه دستگاه‌های امنیتی، از تمرکز بر «چگونگی مقابله با ناامنی‌ها» به تمرکز برای «شناسایی ریشه‌ها و برخورد بنیادین» با آن‌ها، بسیار حیاتی می‌نماید.

۲. بهبود روابط انسانی؛ راهکار برخورد ریشه‌ای با عوامل ایجاد ناامنی

گزاره بنیادین تولیدشده در مفاهیم الگوی پیشرفت اسلامی - پس از حدود دو دهه فعالیت پژوهشی - این است که برخورد ریشه‌ای با عوامل ایجاد ناامنی را باید در «بهبود روابط انسانی» جستجو کرد، کما اینکه ریشه ناامنی‌های مختلف را نیز روابط انسانی ناصحیح است. توضیح بیشتر آنکه، در صورتی که رابطه انسان‌ها باهم خوب باشد، ایجاد امنیت، ثبات و کاهش چالش‌های اجتماعی، یکی از برکات فراوان این روابط بهبودیافته خواهد بود. برای نمونه «مسئله دختران فراری» یکی از معضلات مهمی است که روزبه‌روز در حال گسترش است.^۲ موضوعی که با افزایش تکدی‌گری‌ها، مزاحمت‌های خیابانی، افزایش روابط نامشروع^۳ و گسترش انواع بیماری‌های روحی روانی، رابطه‌ای مستقیم دارد. نتایجی که هرکدام سهمی غیرقابل انکار در ناامن کردن یک جامعه خواهند داشت. پرواضح است که ریشه چنین مسئله تلخی به «روابط انسانی» ناصحیح درون خانواده بازمی‌گردد و تا زمانی که چاره‌ای برای بهینه کردن این نوع از ارتباطات انسانی نیندیشیم، با افزایش تعداد خانه‌های سلامت در کشور هم راه

۲. مدیرکل بهزیستی استان تهران با اشاره به اینکه باید توجه ویژه‌ای به مسائل اجتماعی شود، گفت: متأسفانه آمار فرار دختران از منازل بین ۱۴ تا ۱۸ سال رو به افزایش است.

<http://۱۳۳.behzisti.ir/RContent/۰۱HYQH۵N>

۳. سرهنگ مقامی، رئیس دفتر تحقیقات فرماندهی انتظامی تهران بزرگ: ۹۰ درصد دختران فراری به فحشا آلوده می‌شوند
<https://www.fardanews.com/fa/news/۵۲۰۳۷۵>

به جایی نخواهیم برد. حال آیا باید تا ابد نظاره‌گر فرار دخترانمان از خانه باشیم و بعد از تحمیل انواع ناامنی‌های اجتماعی جبران‌ناپذیر به سمت ساخت «خانه امن» و «خانه سلامت»^۴ برویم؟

۲/۱. شناسایی و تبیین سیزده نوع رابطه انسانی؛ راهکار نظریه‌الگویی پیشرفت اسلامی برای رفع ریشه‌ای عوامل ایجاد ناامنی

همان‌طور که ذکر شد، مجموعه مطالعات فقهی الگویی پیشرفت اسلامی، «بهبود روابط انسانی» را هسته مرکزی ایجاد امنیت در جامعه می‌داند. این نتیجه بنیادین که پس از حدود دو دهه مطالعات اجتهادی درآیات و احادیث ائمه معصومین علیهم‌السلام به دست آمده، روابط انسانی و بهینه کردن آن را در سیزده حوزه «اصلی» مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. لازم به ذکر است که هر انسانی روابط بی‌شماری با پدیده‌های اطراف خود دارد که قابل احصاء نیست و سیزده حوزه مذکور، شاهراه‌های اصلی و حیاتی در ارتباطات انسانی است که عبارت‌اند از: ۱. رابطه انسان با امام ۲. رابطه انسان با معلم ۳. رابطه انسان با رفیق ۴. رابطه انسان با همسایه ۵. رابطه انسان با خانواده ۶. رابطه انسان با طرف کسب ۷. رابطه انسان با دشمن ۸. رابطه انسان با فقیر ۹. رابطه انسان با یتیم ۱۰. رابطه انسان با ابن سییل ۱۱. رابطه انسان با همسفر ۱۲. رابطه انسان با مهمان و ۱۳. رابطه انسان با شریک شغلی.

حال به شرح مختصر هر کدام از این حوزه‌های زیربنایی در ارتباطات انسانی می‌پردازیم.

۲/۱/۱. رابطه انسان با امام

هر انسانی در زندگی خود خواه‌وناخواه، امام و الگویی را برای خود انتخاب می‌کند. بنابراین موضوع امامت و الگو داشتن، یک مسئله دینی و یا حتی مسئله‌ای مربوط به مذهب تشیع نیست، بلکه انسان در همه زمان‌ها و مکان‌ها به یک فرد، اندیشه و یا به یک مسیر اقتدا می‌کرده و می‌کند. انتخاب مسئولین نیز در همین راستا قرار می‌گیرد؛ انتخابات جریانی است که در آن، ائمه جامعه و کسانی که قرار است سکان هدایت جامعه را در دست بگیرند به وسیله مردم انتخاب می‌شوند. حال این افراد، یا با مجموعه تدابیرشان جامعه را به سمت هدایت الهی رهنمون می‌کنند^۵ و یا به سمت ضلالت و گمراهی^۶. برای نمونه یکی از اصلی‌ترین انحرافات

۵. معاون امور اجتماعی سازمان بهزیستی کشور گفت: ۳۱ خانه سلامت در سراسر کشور دخترانی را که از خانه فرار کرده‌اند، با هدف پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی پذیرش می‌کنند و در سال گذشته به ۹۵۰ دختر فراری در این خانه‌ها خدمات حمایتی ارائه شد.

www.irna.ir/news/۸۳۰۷۱۸۷۸/

۵. وَ جَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا / سجده / ۲۴

۶. وَ جَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَدْعُونَ إِلَى التَّارِ / قصص / ۴۱

ریشه‌ای و تاریخی فرق صوفیه به موضوع انتخاب امام و درگیری با امام حق بازمی‌گردد. گروه‌هایی که در طول تاریخ، همواره بازیچه دست طواغیت و استعمارگران بر ضد مردم و امنیتشان بوده‌اند.

۲/۱/۲. رابطه انسان با معلم

علم و دانش، چراغ راه‌اند و عمل انسان تابعی است از علمش^۷. بدیهی است در صورتی که معلم و یا در نگاهی عام، منابعی که علم خود را از آن دریافت می‌کنیم، صحیح و معتبر باشد، ثمره‌اش عمل صالح و مفید خواهد بود و بالعکس اگر معلم را به شکل غلط انتخاب کنیم؛ شروع ضلالت و گمراهی خواهد بود. در این زمینه می‌توان به چالش‌های گسترده‌ای که به‌ویژه در عرصه فضای سایبر با آن مواجه بوده‌ایم اشاره کرد.^۸

۲/۱/۳. رابطه انسان با رفیق

این عرصه از روابط انسانی نیز یکی از پر ابتلاترین عرصه‌ها به‌ویژه در دوران نوجوانی و جوانی است. کمتر فرد مجرم و خطاکاری را می‌توان یافت که به نقش مهم و مؤثر رفیق ناباب در تغییر مسیر زندگی‌اش اشاره نکرده باشد. این موضوع آن قدر اهمیت دارد که حتی در قرآن کریم نیز به آن اشاره شده: «يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا»^۹.

۲/۱/۴. رابطه انسان با همسایه

در کلمات نورانی آیات وحی و همچنین احادیث گران قدر اهل‌البیت علیهم‌السلام تأکیدات بسیار فراوان و قابل تأملی در مورد همسایه و حفظ و رعایت حقوق همسایگی وارد شده است. شاید بتوان گفت یکی از دلایل این تأکیدها وجود ارتباطات فراوان بین انسان و محیط همسایگی است و طبعاً هر چه میزان ارتباط بیشتر باشد، درصد تأثیرگذاری‌ها و تأثیرپذیری‌ها نیز بیشتر خواهد شد. خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «وَ الْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَ الْجَارِ الْجُنُبِ»؛ و به همسایه نزدیک و دور احسان کن^{۱۰}. همچنین از آخرین نگرانی‌ها و وصیت‌های امام علی علیه‌السلام نیز، رعایت و اهتمام به حفظ حقوق همسایگی است؛ «اللَّهُ-اللَّهُ- فِي جِيرَانِكُمْ فَإِنَّهُمْ

۷. پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم: العلم إمام العمل والعمل تابعه

۸. عدة الداعی و نجاح الساعی، جلد ۱، صفحه ۷۵

۹. حجت‌الاسلام والمسلمین محسنی اژه‌ای معاون اول قوه قضاییه در جریان نشست خبری روز یکشنبه (۲۴ دی ۱۳۹۶) خود، گفت: «هیچکس تردید ندارد که در اغتشاشات اخیر، فضای مجازی مؤثر بود. دشمن از طریق فضای مجازی، تحریکات را بیشتر می‌کرد و آموزش می‌داد.

<https://www.yjc.ir/fa/news/۶۴۰۸۳۸>

۹. سوره فرق / ۲۸

۱۰. سوره نساء / ۳۶

وَصِيَّةٌ نَبِيَّكُمْ، مَا زَالَ يُوصِي بِهِمْ حَتَّى ظَنَّنَا أَنَّهُ سَيُورِثُهُمْ». از خدا بترسید! از خدا بترسید! درباره همسایگان که همواره مورد سفارش پیامبرتان بوده‌اند. آن حضرت به قدری درباره آنان سفارش می‌کرد که گمان می‌بردیم برای ایشان میراثی قرار خواهد داد.^{۱۱}

۲/۱/۵. رابطه انسان با خانواده

میزان تأثیر محیط خانواده بر سلامت و آرامش روانی افراد، امری پرواضح و بدون انکار است؛ چراکه شاکله روحی روانی و حتی جسمی انسان، تابع مستقیمی از کیفیت فضای حاکم بر خانواده و نوع رفتار والدین است. خانه و خانواده، محل تأمین آرامش جسم و تسکین جان اعضای آن است. فضای محدود و امن خانه، حریمی برای ابراز احساسات، بیان اسرار، ارضای غرایز و تأمین نیازهای جسمی و روحی انسان است. این سکونت و امنیت را خداوند به خود نسبت می‌دهد و می‌فرماید: «وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا»^{۱۲}؛ خداوند از خانه‌های شما محل سکونت و آرامش برایتان قرار داد. بدیهی است که کمترین میزان چالش و اختلال در این فضای مقدس، مهم و مؤثر می‌تواند تأثیرات زیان‌بار طولانی مدتی را بر فرد و جامعه تحمیل کند. پدیده‌رو به گسترش دختران فراری - که به آن اشاره شد - یکی از خسارت‌های جدی ناشی از روابط انسانی ناصحیح درون خانواده است.^{۱۳}

۲/۱/۶. رابطه انسان با طرف تجارت

از عرصه‌های پر ارتباط در روابط انسان‌ها با یکدیگر، عرصه کسب و کار و خرید و فروش است. فلذا رعایت عدالت و آداب صحیح دادوستد، تأثیر فراوانی در بهبود روابط انسانی دارد، کما اینکه اختلال در روابط میان فرد با طرف تجارت، موجب افزایش نزاع‌ها و اصطکاک‌ها به صورت فزاینده‌ای خواهد شد، چراکه خرید و فروش موضوعی کثیرالابتلاست. بر این اساس رضایت طرفین مبادله، شرط صحت و مشروعیت آن

۱۱. نهج البلاغه، جلد ۱، صفحه ۴۲۱

۱۲. سوره نحل / ۸۰

۱۳. جمالی، رئیس مرکز اورژانس اجتماعی جنوب تهران، با بیان اینکه اصلی‌ترین دلیل فرار از خانه رها شدن از یک محیط آزاردهنده و پناه بردن به یک محیط امن جایگزین است گفت: فردی که در محیط خانه انواع فشارها و استرس‌ها را تجربه می‌کند برای رهایی از این محیط به دنبال موقعیتی می‌گردد تا این استرس‌ها را نداشته باشد.

وی اضافه کرد: دختران هرچه را در خانه پیدا نکنند در بیرون از خانه جست‌وجو می‌کنند، بخصوص اگر آن گمشده مربوط به خلأهای عاطفی موردنیازشان باشد.

این کارشناس امور اجتماعی افزود: عواملی مانند خشونت و مشکلات والدین با یکدیگر، منع شدن از برخی خواسته‌های معقول، سوءاستفاده‌های جسمی و جنسی، تحقیر، طرد شدن و ایجاد شرایط تحمیلی برای نوجوان می‌تواند زمینه‌ساز فرار از خانه باشد.

حمل و نقل محور^{۱۹}، اساساً شناخت انسان‌ها از یکدیگر به حداقلی‌ترین حالت ممکن رسیده و تمییز نیازمندان واقعی تقریباً غیرممکن است. همین امر، بستری شده برای اینکه تکدی‌گری انواع مختلف جدیدی پیدا کند و همراه با خود فساد و فحشا و ناامنی را در سطح یک شهر و جامعه گسترش دهد^{۲۰}. در کلمات نورانی ائمه معصومین علیهم‌السلام آثار بسیاری برای فقر بیان شده است؛ از جمله اینکه فقر، انسان را دچار نقصان در عقل و دین می‌کند، سبب بی‌عفتی خواهد شد، موجب ذلت و خواری و باعث فساد و نتایج دیگری^{۲۱} است که هرکدام در صورت مدیریت نشدن، بستر آماده‌ای برای رشد انواع ناامنی‌ها در جامعه خواهد بود.

۲/۱/۹. رابطه انسان با یتیم

نوع تعامل نامناسب با ایتام، یکی از مواردی دیگری است که همیشه بستر ایجاد ناامنی و خشونت بوده و هست. به‌ویژه در صورتی که فرد یتیم، مال و حق ارث قابل توجهی هم داشته باشد. با یک جست‌وجوی ساده می‌توان به موارد متعدد قتل، درگیری و ناامنی‌هایی برخورد که ریشه در نوع تعامل با یتیم و تلاش برای تصاحب حق ارث او دارد^{۲۲}. امام رضا علیه‌السلام خوردن مال یتیم را یکی از هفت گناه کبیره برشمرده‌اند^{۲۳} که موجب رواج قتل و شیوع بغض و کینه در جامعه خواهد شد^{۲۴} و چالش‌های امنیتی برآمده از این مسائل نیز واضح است.

۱۹. tod یا همان «توسعه مبتنی بر حمل و نقل عمومی» در چند سال اخیر مورد توجه قرار گرفته است، به‌گونه‌ای که این رویکرد مهم در امر برنامه‌ریزی شهری در سال‌های اخیر وارد شده و حتی در برنامه‌های شهردار تهران و سند پنج‌ساله سوم شهرداری نیز به اجرای آن تأکید شده است و مسئولین کم‌وبیش، رفته‌رفته به اهمیت آن پی بردند.

<https://www.isna.ir/news/۹۷۱۲۰۱۰۰۴۱۸>

۲۰. به گزارش خبرنگار ایسنا، کوروش محمدی صبح امروز (سه‌شنبه) در آیین مرکز ساماندهی متکدیان و کودکان خیابانی اصفهان، اظهار کرد: روش ساماندهی بر اساس تشکیل کمیته‌ها کاری را از پیش نمی‌برد. نتیجه کار شانه خالی کردن هر سازمان از وظایف متحمل شده است... این عضو شورای شهر اسلامی اصفهان ادامه داد: در این زمان باقی‌مانده تا اجرای طرح از تمام مسئولان خواهش مندیم تا حد ممکن به وظایف و تکالیف خود عمل کنند. سود انجام این کار به خانواده هرکدام از ما برمی‌گردد. تکدی‌گری، اعتیاد و فحشا و انواع آسیب‌های اجتماعی را به دنبال خواهد داشت.

<https://www.isna.ir/news/۹۷۰۳۰۱۰۰۵۱۹>

۲۱. ک به مقاله آثار فقر از نگاه امام علی علیه السلام.

<https://hawzah.net/fa/Article/View/۹۳۵۳۷>

۲۲. محاکمه مردی که در دعوا بر سر ارث، مادرش را کشت.

<https://hawzah.net/fa/Article/View/۹۳۵۳۷>

۲۳. امام رضا علیه‌السلام: إِنْ تَجْتَنَّبُوا كِبَارَ مَا تُهَوُّونَ عَنْهُ نَكَّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ؛ بت‌پرستی، میگساری، آدمکشی، عاق والدین، تهمت زنا زدن به زن شوهردار، فرار از نبرد و خوردن مال یتیم از گناهان کبیره هستند.

تفسیر اهل بیت علیهم السلام ج ۳، ص ۱۴۲ بحار الأنوار، ج ۷۶، ص ۱۴ العیاشی، ج ۱، ص ۲۳۸ / مستدرک الوسائل، ج ۱۱، ص ۳۵۵ /

۲۴. فِي عِلَلِ ابْنِ سِنَانٍ عَنِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: حَرَّمَ اللَّهُ أَكْلَ مَالِ الْيَتِيمِ ظُلْمًا لِعَلِّ كَثِيرَةٌ مِنْ وُجُودِ الْفَسَادِ أَوْ لِيَكْفُرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ؛ إِذَا أَكَلَ مَالِ الْيَتِيمِ ظُلْمًا فَقَدْ أَغَانَ عَنِّي قَتْلَهُ إِذِ الْيَتِيمُ غَيْرُ مُسْتَعْنٍ وَلَا مُحْتَمِلٍ لِنَفْسِهِ وَلَا قَائِمٍ بِشَأْنِهِ وَلَا لَهُ مَنْ يَقُومُ عَلَيْهِ وَيَكْفِيهِ كَفِيَامَ وَالِدَيْهِ فَإِذَا أَكَلَ مَالَهُ فَكَأَنَّهُ قَدْ قَتَلَهُ وَصَيْرَهُ إِلَى الْفَقْرِ وَ

۲/۱/۱۰. رابطه انسان با ابن سبیل

دهمین عرصه ارتباطات انسانی که در آیات و احادیث ائمه معصومین علیهم السلام مورد تأکید واقع شده، موضوع ابن سبیل و در راه ماندگان است. همه ما با افرادی برخورد کرده‌ایم که خود را در راه مانده معرفی کرده و تقاضای کمک می‌کنند. بر فرض صحت گفتار این اشخاص و عدم دریافت کمک، چندان بعید نیست که فرد به خاطر فشارهای روحی و جسمی دست به اعمالی بزند که نظم و امنیت عمومی را هرچند کم و کوتاه دچار اختلال کند. نکته از این جهت اهمیت پیدا می‌کند که در فقه اسلامی، ابن سبیل را در زمره کسانی دانسته‌اند که حق دریافت زکات، خمس و فیه را دارد^{۲۵} که خود نشان از اهمیت بالای موضوع است.

۲/۱/۱۱. رابطه انسان با همسفر

یکی از عرصه‌های مهم و مؤثر در بهبود روابط انسانی، نوع ارتباطات افراد در سفر است که امروزه تبدیل به یک امر دائمی و کثیرالابتلاء در زندگی انسان‌ها شده است و به همین دلیل نیز چگونگی رفتار و تعامل انسان‌ها در سفر، تأثیر زیادی در آرامش و امنیت عمومی جامعه دارد^{۲۶}.

۲/۱/۱۲. رابطه انسان با مهمان

یکی از مهم‌ترین و شیرین‌ترین نوع ارتباطات هر فردی، مهمان‌داری و دعوت و اکرام دیگران در خانه خود است. تأثیر این موضوع در نوع روابط انسانی و تألیف قلوب آن‌قدر زیاد است که نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم به صراحت می‌فرمایند: کسی که مهمانی نمی‌دهد، خیری در او نیست^{۲۷}.

الْفَاقَةِ مَعَ مَا خَوْفَ اللَّهِ وَ جَعَلَ مِنَ الْعُقُوبَةِ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ: وَ لِيُخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَةً ضِعَافاً خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَ لِقَوْلِ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ وَعَدَ فِي أَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ عُقُوبَتَيْنِ عُقُوبَةٌ فِي الدُّنْيَا وَ عُقُوبَةٌ فِي الْآخِرَةِ فَفِي تَحْرِيمِ مَالِ الْيَتِيمِ إِسْتِثْقَاءُ مَالِ الْيَتِيمِ وَ إِسْتِثْقَاءُ نَفْسِهِ وَ السَّلَامَةُ لِلْعَقِبِ أَنْ يَصِيبَهُ مَا أَصَابَهُمْ لَمَّا وَعَدَ اللَّهُ فِيهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ مَعَ مَا فِي ذَلِكَ مِنْ طَلَبِ الْيَتِيمِ بِشَأْرِهِ إِذَا أَدْرَكَ وَ وَقُوعِ الشَّحْنَاءِ وَ الْعَدَاوَةِ وَ الْبُغْضَاءِ حَتَّى يَنْفَتُوا.

بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار عليهم السلام، جلد ۷۶، صفحه ۲۶۸

۲۵. ابن سبیل در آیه ۶۰ توبه از مستحقان زکات شمرده شده است: لِلْفُقَرَاءِ وَ الْمَسْكِينِ... وَ ابْنِ السَّبِيلِ در آیه ۴۱ انفال، یک پنجم غنائم برای خدا و پیامبر و خویشاوندان او و یتیمان و بینوایان و در راه ماندگان دانسته شده است «وَ اعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِذِي الْقُرْبَى وَ الْيَتَمَى وَ الْمَسْكِينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ».

طبق آیه «ما أفاء الله على رسوله من أهل القرى فلله و للرسول و لذي القربى و اليتيم و المسكين و ابن السبيل». سوره حشر / آیه ۷

۲۶. امام جعفر صادق علیه السلام: عَلَى الْعَاقِلِ أَنْ لَا يَكُونَ طَاعِناً إِلَّا فِي ثَلَاثٍ: تَرْوُدٍ لِمَعَادٍ أَوْ مَرَمَّةٍ لِمَعَاشٍ أَوْ لَذَّةٍ فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ. انسان عاقل جز برای یکی از سه چیز مسافرت نمی‌کند: یا برای نیل به معارف الهی و ذخیره برای روز معاد، یا جهت درآمد و تحصیل معاش و یا برای سیاحت و سرور در غیر امور حرام و نامشروع.

المحجّة البيضاء، ج ۴، ص ۵۶-۵۵

آخرین عرصه روابط انسانی که در آیات و احادیث مورد دقت و اهمیت واقع شده است، روابط بسیار مهمی است که انسان با شریک شغلی خود دارد. جایگاه کار و کارگر نیز در اسلام آن قدر والاست که نبی مکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بر دستان کارگر بوسه زدند و فرمودند که این‌ها دستانی است که هرگز آتش را لمس نخواهد کرد.^{۲۸} موضوعی که در عصر مدرن، تبدیل به یک چالش دائمی لاینحل میان کارگران و کارفرمایان شده و در کشور ما نیز به‌ویژه در سال‌های اخیر هر از چند گاهی موجب افزایش چالش‌ها و برهم زدن آرامش و خدشه‌دار کردن وجدان عمومی جامعه می‌شود.^{۲۹}

۲/۲. افزایش ناامنی در کشورهای توسعه‌یافته و از دست رفتن روابط انسانی؛ نتیجه استقاده از قوانین جبری در ایجاد امنیت و نظم

مبنا قرار گرفتن حوزه‌های سیزده‌گانه مذکور و حرکت به سمت بهبود روابط انسانی، سبب نهادینه شدن یک نوع نظم و خودکنترلی اختیاری در میان احاد افراد جامعه خواهد شد. لذا چنانچه نتوانیم آن نظم را به صورت اختیاری و از طریق تفاهم با اشخاص به دست بیاوریم، چاره‌ای جز اتکا به روش‌های جبری قانونی نیست؛ چراکه جامعه بدون نظم، امکان ادامه حیات ندارد و البته فساد مترتب بر روش‌های جبری نیز، ناگفته پیداست. یعنی به علت اینکه به سمت بهبود روابط انسانی در خانواده نرفته‌ایم؛ با چالش‌های فراوانی روبرو شده و حال مجبوریم برای برقراری یک نظم حداقلی به روش‌های جبری متمسک و برای حمایت از خانواده قانون بنویسیم.^{۳۰} قوانینی که به علت مبنا قرار ندادن بهینه روابط انسانی مثلاً در نهاد خانواده چه‌بسا موجب

۲۷. پیامبر گرامی اسلام صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَاحِيزَ فِى مَنْ لَایضِيفُ. کسی که مهمان دعوت نمی‌کند (مهمانی نمی‌کند) خیر و امیدی در وجود او نیست. المحجة البیضاء، ج ۳، ص ۳۲

۲۸. أسد الغابة، ابن اثیر ج ۲ ص ۲۶۹؛ تاریخ بغداد، خطیب بغدادی، ج ۷، ص ۳۵۳.

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ لَمَّا أَقْبَلَ مِنْ غَزْوَةِ تَبُوكَ اسْتَقْبَلَهُ سَعْدُ الْأَنْصَارِيِّ، فَصَافَحَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، ثُمَّ قَالَ لَهُ: مَا هَذَا الَّذِي أَكْتَبَ يَدِيكَ؟ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَضْرِبُ بِالْمَرِّ وَالْمَسْحَاةِ فَأَنْفِقُهُ عَلَى عِبَالِي. فَقَبَّلَ يَدَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَقَالَ: هَذِهِ يَدٌ لَا تَمْسُهَا النَّارُ أَبَدًا. ترجمه:

انس بن مالک گوید هنگامی که رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ از جنگ تبوک بازگشت، سعد انصاری به پیشواز وی آمد. پیامبر پس از آن که دست او را فشرد، به وی فرمود: به چه سبب دستانت این‌گونه سخت و زبر شده است؟ گفت: ای رسول خدا! بیل می‌زنم و طناب می‌کشم و خرج زندگی خانواده‌ام می‌کنم. پس رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دست وی را بوسید و فرمود: این دستی است که هرگز آتش به آن نمی‌رسد.

۲۹. عمده اعتراضات کارگری در نیشکر هفت‌تپه که از سال ۹۵ آغاز شده و روزه‌روز بر جمعیت کارگران ناراضی از وضعیت پرداخت حقوق و دستمزد بالاتر رفت، اوج آن به یک خصوصی‌سازی غیراصولی برمی‌گردد.

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/۱۳۹۷/۰۸/۲۷/۱۸۷۸۶۲۹>

<http://www.rooznamehrasmi.ir/Laws/ShowLaw.aspx?Code=۸۴۷>

۳۰. قانون حمایت از خانواده مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۱

افزایش کینه و نفرت زوج از زوجه و یا بالعکس شوند^{۳۱}. چنانچه روابط انسانی دچار اختلال شود، با هیچ مکانیزمی نمی‌توان نظم و امنیت را برقرار و آرامش را به جامعه بازگرداند. امری که در جوامع توسعه‌یافته مشهودتر است^{۳۲}.

۳. تصحیح و پردازش تعاریف غلط در حوزه‌های نه‌گانه امنیتی کشور؛ راهکار برخورد ریشه‌ای با عوامل ناامنی

حال از مطالب مذکور به این پرسش اساسی می‌رسیم که چگونه به سمت بهینه کردن روابط انسانی حرکت کنیم؟ چگونه و بر اساس چه مبنایی به سمت نهادینه کردن نظم اختیاری در جامعه پیش برویم؟ پاسخ در تمرکز بر نه دسته مفهوم بنیادین است که بر اساس پژوهش‌های فقهی الگوی پیشرفت اسلامی، امر «هدایت» جامعه متوقف بر آنهاست^{۳۳}. با تبیین و تصحیح «تعاریف» آن مفاهیم بنیادین، حرکت جامعه به سمت بهبود روابط انسانی آغاز و شاهد افزایش سطح آرامش و در نتیجه کاهش چالش‌های امنیتی خواهیم بود. نه عرصه مهم و بنیادین در بهبود روابط انسانی عبارت‌اند از: ۱. امامت و امنیت، ۲. علم و امنیت، ۳. نفی سبیل و امنیت، ۴. خودتنظیمی و امنیت، ۵. شاخصه‌های ارزیابی صحیح از وضعیت کشور و امنیت، ۶. پیشگیری از جرم و امنیت، ۷. اطلاع‌رسانی و امنیت، ۸. خودکنترلی و امنیت و ۹. آخرین دسته از مفاهیم بنیادین نیز مربوط به عرصه مکاسب و امنیت است.

به‌عنوان مثال: شغل در آیات و احادیث نورانی اسلامی، یکی از اصلی‌ترین زیرساخت‌های هدایت و از مؤثرترین ارکان سلامت روحی روانی جامعه است^{۳۴}. یعنی تتبع در آیات و احادیث، نسبت مستقیمی را، میان

۳۱. ماده ۵۳ قانون حمایت از خانواده مصوت ۹۲ برای عدم پرداخت مهریه جنبه کیفری در نظر گرفته است و مقرر می‌دارد «هرکس با داشتن استطاعت مالی، نفقه زن خود را در صورت تمکین او ندهد یا از تأدیه نفقه سایر اشخاص واجب‌النفقه امتناع کند به حبس تعزیری درجه شش (شش ماه یک روز تا دو سال) محکوم می‌شود. تعقیب کیفری منوط به شکایت شاکی خصوصی است (یعنی بدون شکایت شاکی قابل پیگیری نیست و جزء جرائم قابل گذشت است) و در صورت گذشت وی از شکایت در هر زمان تعقیب جزائی یا اجرای مجازات موقوف می‌شود.

۳۲. امراة تموت كل ثلاثة أيام بفرنسا علی ید زوجها أو رفیقها أو شریک حیاتها... هذه هی الحقیقة الصادمة آتی کشف عنها آخر إحصائیات وزارة الداخلية الفرنسية الجمعة. إعلان ۱۵۷ شخصاً قتلوا فی فرنسا فی ۲۰۱۶ بسبب العنف الزوجی، ۱۲۳ منهم نساء و ۳۴ رجلا وفق ما تضمنته حصیلة لوزارة الداخلية الفرنسية نشرتها الجمعة.

<https://www.france24.com/ar/۲۰۱۷۰۹۰۴>

۳۳. تتبع فقهی به ما می‌گوید که ۹ امر ۱- امامت، ۲- علم، ۳- تزکیه ۴- عبرت، ۵- بیان، ۶- نظم، ۷- شغل، ۸- نفی سبیل و ۹- فرقان از عوامل بسیار مهم بر مسئله هدایت (زیرساخت هدایت) محسوب می‌شوند.

حجت‌الاسلام علی کشوری - قم ۲۱ تیرماه ۱۳۹۸

۳۴. عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي لَيْلَةِ الْمِعْرَاجِ يَا أَحْمَدُ إِنَّ الْعِبَادَةَ عَشْرَةٌ أَجْزَاءٌ تَسَعَةٌ مِنْهَا طَلَبُ الْحَلَالِ الْخَبَرِ

تعریف شغل و میزان امنیت و آرامش فرد نشان می‌دهد. به همین دلیل ائمه معصومین علیهم‌السلام شاخص‌هایی اساسی و بنیادین برای مشاغل ارائه فرموده‌اند. از جمله کیفیت زمان اختصاص داده شده برای مشاغل که بسیار مهم است^{۳۵}. اما آنچه در دوران مدرن کنونی می‌بینیم، تغییر تعریف شغل، از امر زیرساخت هدایت به وسیله‌ای برای کسب ارزش افزوده اقتصادی است^{۳۶}. نتیجه اینکه فرد بیشترین زمان روزانه خود را به شغل اختصاص می‌دهد و دیگر توانایی و حوصله لازم برای انجام نقش‌های پدری و همسری را ندارد. یعنی این تعریف و سازوکارهای نادرست حاکم بر مشاغل؛ به صورت ساختاری خانواده‌ها را به سمت سردی روابط و ایجاد چالش‌های متعدد تربیتی عاطفی سوق داده است که سهم انکارناپذیری در چالش‌های امنیتی یک جامعه دارند. همین‌طور است تأثیر تعریف‌ها و نگاه‌های نادرست موجود در دیگر حوزه‌های هشت‌گانه بنیادین دیگر که در جای خود تبیین خواهد شد.

۳/۱. تدوین نقشه خبر، تدوین نقشه تضارت، تدوین نقشه مکتوبات و تدوین نقشه محصولات؛ نقشه راهبردی تقویت حوزه‌های امنیتی کشور

حال پرسش اساسی و بسیار مهم این است که دستگاه‌های امنیتی ما از طریق کدام مکانیزم‌های مشخص و عملیاتی، حرکت به سمت تغییر و اصلاح تعاریف نه‌گانه بنیادین زندگی را آغاز کنند که ثمره‌اش بهبود روابط انسانی در عرصه‌های سیزده‌گانه محوری باشد و نتیجتاً شاهد برقراری یک امنیت پایدار مبتنی بر خودکنترلی، نظم اختیاری و هدایت بنیانی در جامعه باشیم؟ مکانیزمی که دستگاه‌های امنیتی خدوم ما را کمک کند تا مجبور به رصد و مقابله همیشگی با آثار و ظواهر برآمده از روابط انسانی ناصحیح نباشند و حرکت برای اصلاح ریشه‌های ناامنی را نیز در دستور کار خود قرار دهند.

نقشه راهبردی مورد نیاز دستگاه‌های مسئول، برای تقویت حوزه‌های نه‌گانه امنیتی کشور شامل چهار مرحله است: ۱. تدوین نقشه خبر برای تکامل روابط انسانی ۲. تدوین نقشه تضارب برای تکامل روابط انسانی ۳. تدوین نقشه مکتوبات برای تکامل روابط انسانی و ۴. تدوین نقشه تولید محصولات مؤثر برای تکامل روابط انسانی.

۳۵. امام کاظم علیه‌السلام: اجْتَهِدُوا فِي أَنْ يَكُونَ زَمَانُكُمْ أَرْبَعِ سَاعَاتٍ سَاعَةً لِمُنَاجَاةِ اللَّهِ وَ سَاعَةً لِأَمْرِ الْمَعَاشِ وَ سَاعَةً لِمُعَاشَرَةِ الْإِخْوَانِ وَ الثَّقَاتِ الَّذِينَ يَعْرِفُونَكُمْ غُيُوبَكُمْ وَ يَخْلُصُونَ لَكُمْ فِي الْبَاطِنِ وَ سَاعَةً تَحْلُونَ فِيهَا لِلدُّنْيَا فِي غَيْرِ مُحَرَّمٍ وَ بِهِذِهِ السَّاعَةُ تَقْدِرُونَ عَلَى الثَّلَاثَةِ سَاعَاتٍ.

بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار عليهم السلام، جلد ۷۵، صفحه ۳۲۱

۳۶. ارزش افزوده (به انگلیسی Value added): به ارزشی که در فرآیند تولید به ارزش کالاهای واسطه‌ای افزوده می‌شود، گفته می‌شود. این مفهوم به فرآیند تولید مربوط است و نه به کالای خاص.

فهرست تفصیلی:

- مقدمه: ایجاد امنیت؛ مسئله غیرقابل انکار جوامع بشری..... ۱
۱. تعریف نظریه امنیتی الگوی پیشرفت اسلامی؛ بررسی و تمرکز بر ریشه‌های ایجاد ناامنی به جای تمرکز بر چگونگی برخورد با ناامنی ۲
۲. بهبود روابط انسانی؛ راهکار برخورد ریشه‌ای با عوامل ایجاد ناامنی ۲
- ۲/۱. شناسایی و تبیین سیزده نوع رابطه انسانی؛ راهکار نظریه امنیتی الگوی پیشرفت اسلامی برای رفع ریشه‌ای عوامل ایجاد ناامنی ۳
- ۲/۱/۱. رابطه انسان با امام ۳
- ۲/۱/۲. رابطه انسان با معلم ۴
- ۲/۱/۳. رابطه انسان با رفیق ۴
- ۲/۱/۴. رابطه انسان با همسایه ۴
- ۲/۱/۵. رابطه انسان با خانواده ۵
- ۲/۱/۶. رابطه انسان با طرف تجارت ۵
- ۲/۱/۷. رابطه انسان با دشمنان (کفر و نفاق) ۶
- ۲/۱/۸. رابطه انسان با فقیر ۶
- ۲/۱/۹. رابطه انسان با یتیم ۷
- ۲/۱/۱۰. رابطه انسان با ابن سبیل ۸
- ۲/۱/۱۱. رابطه انسان با همسفر ۸
- ۲/۱/۱۲. رابطه انسان با مهمان ۸
- ۲/۱/۱۳. رابطه انسان با شریک شغلی ۹
- ۲/۲. افزایش ناامنی در کشورهای توسعه‌یافته و از دست رفتن روابط انسانی؛ نتیجه استفاده از قوانین جبری در ایجاد امنیت و نظم ۹
۳. تصحیح و پردازش تعاریف غلط در حوزه‌های نُه‌گانه امنیتی کشور؛ راهکار برخورد ریشه‌ای با عوامل ناامنی ۱۰
- ۳/۱. تدوین نقشه خبر، تدوین نقشه تضارت، تدوین نقشه مکتوبات و تدوین نقشه محصولات؛ نقشه راهبردی تقویت حوزه‌های امنیتی کشور . ۱۱

نظام اصطلاحات:

اصطلاحات نظریات دیگر	اصطلاحات الگوی پیشرفت اسلامی
<p>نظریه اشراف امنیتی، نظریه مدیریت فضای سایبر، نظریه بهبود معیشت عمومی، ارزش افزوده</p>	<p>بهبود روابط انسانی، رابطه انسان با امام، رابطه انسان با معلم، رابطه انسان با رفیق، رابطه انسان با همسایه، رابطه انسان با خانواده، رابطه انسان با طرف کسب، رابطه انسان با دشمن (کفر و نفاق)، رابطه انسان با فقیر، رابطه انسان با یتیم، رابطه انسان با ابن سبیل، رابطه انسان با همسفر، رابطه انسان با مهمان، رابطه انسان با شریک شغلی، نظم اختیاری، امامت و امنیت، علم و امنیت، نفی سبیل و امنیت، خودتنظیمی و امنیت، شاخصه‌های ارزیابی صحیح از وضعیت کشور و امنیت، پیشگیری از جرم و امنیت، اطلاع‌رسانی و امنیت، خودکنترلی و امنیت و مکاسب و امنیت.</p>

قسمتی از متن:

بر اساس پژوهش‌های فقهی الگوی پیشرفت اسلامی، راه‌حل رفع عوامل ایجاد ناامنی، تمرکز بر نه دسته مفهوم بنیادین است که امر «هدایت» جامعه متوقف بر آنهاست. با تبیین و تصحیح «تعاریف» آن مفاهیم بنیادین، حرکت جامعه به سمت بهبود روابط انسانی آغاز و شاهد افزایش سطح آرامش و در نتیجه کاهش چالش‌های امنیتی خواهیم بود. نه عرصه مهم و بنیادین در بهبود روابط انسانی عبارت‌اند از: ۱. امامت و امنیت، ۲. علم و امنیت، ۳. نفی سبیل و امنیت، ۴. خودتنظیمی و امنیت، ۵. شاخصه‌های ارزیابی صحیح از وضعیت کشور و امنیت، ۶. پیشگیری از جرم و امنیت، ۷. اطلاع‌رسانی و امنیت، ۸. خودکنترلی و امنیت و ۹. مکاسب و امنیت.